

FLORENCE NIGHTINGALE

Η ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΗΣ

Ἰπό

ΜΑΡΙΑΣ Μ. ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗ

Μεταξὺ τῶν μεγάλων προσωποποιήτων τὰς ὁποίας ἀνέδειξεν ὁ δέκατος ἕνατος αἰὼν, προεξέχουσαν θέσιν κατέχει καὶ μία μεγάλη γυναικεία μορφή, ἡ Florence Nightingale.

Εἰς τὸν αἰῶνα αὐτόν, τὸν τόσον πλούσιον εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας καὶ ἐφευρέσεις πού ἐπέφεραν σημαντικὴν ἀνακούφισιν εἰς τὴν πάσχουσαν καὶ πονοῦσαν ἀνθρωπότητα, ἡ Μεγάλη Βρετανία συνεισέφερε σπουδαίαν συμβολήν. Τὰ τρία της τέκνα τὰ ὁποία, λόγῳ τῶν θαυμαστῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐπιστημονικῶν των ἐργασιῶν, κατέκτησαν τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς Οἰκουμένης ὅλης, εἶναι ὁ Simpson, ὁ ἐφευρέτης τοῦ χλωροφορμίου, ὁ Lister, ὁ ἐφευρέτης τῆς ἀντισηπτικῆς χειρουργικῆς, καὶ ἡ Florence Nightingale, ἡ ἀνυψώσασα τὴν νοσηλείαν εἰς ἐπίπεδον ἐπιστημονικόν. Ἡ δευτέρα ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῶν ἐφευρέσεων συνεπλήρωσε τὸ εὐεργετικὸν ἔργον τῆς πρώτης· ἡ εὐρεία διάδοσις τοῦ τῷ πρώτῳ ὑπὸ τῆς Florence Nightingale κηρυχθέντος δόγματος, καθ' ὃ ἡ νοσηλεία εἶναι ἐπάγγελμα, διὰ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ὁποίου ἀπαιτοῦνται εἰδικὰ προσόντα, ἀπαιτεῖται ἀνωτέρα τεχνικὴ μόρφωσις, συνετέλεσε σημαντικά, ἐκ παραλλήλου μὲ τὰ δύο ἄλλα, εἰς τὴν πρόοδον τῆς θεραπευτικῆς ἐν γένει. Ἡ συμβολή, τὴν ὁποίαν προσέφερον ἡ Florence Nightingale εἰς τὴν ἐπιστήμην, ἦτο ἴσως ὀλιγώτερον πρωτότυπος καὶ μεγαλοφυῆς ἀπὸ τὴν συμβολὴν τὴν ὁποίαν προσέφερον ὁ Simpson καὶ ὁ Lister, ἀλλά, ἀπὸ γενικωτέρας, πρακτικῆς ἀπόψεως, ἀναμφισβητήτως ἀνεκούφισε τοὺς πόνους καὶ ἔσωσε τὴν ζωὴν ἴσου ἢ μὴ ἀνωτέρου ἀριθμοῦ ἀνθρωπίνων ὑπάρξεων.

Ἡ ἐξαιρετικὴ διάνοια τῆς Florence Nightingale ἐξέπληττεν ὅσους τὴν ἐπλησίαζαν, καὶ ὅλοι οἱ σύγχρονοί της ἐκφράζονται περὶ αὐτῆς μετὰ θαυμασμοῦ. Κάποια μεγάλη προσωποποιότης τῆς ἐποχῆς

αὐτῆς, ἡ ὁποία, λόγῳ τῆς εὐρείας καὶ πολυποικιλίου δράσεώς της, ἤρχετο εἰς ἐπαφὴν μὲ ὅλα τὰ σημαντικώτερα πνεύματα καὶ τοὺς μᾶλλον ἐξέχοντας τότε διοικητικοὺς παράγοντας, ἔλεγε διὰ τὴν Florence Nightingale ὅτι ἡ διάνοιά της ἦτο ἡ διαυγέστερα ὅλων ὄσων εἶχε συναντήσει, εἴτε μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν εἴτε μεταξὺ τῶν γυναικῶν. Ἡ τότε Βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας Βικτωρία, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐκρηξὴν καὶ τὴν διάρκειαν τοῦ Κριμαϊκοῦ Πολέμου εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκτιμήσῃ τὰ χαρίσματα τῆς σπανίας αὐτῆς γυναικὸς μέσα εἰς τὸν λαβύρινθον τῶν τότε κρατικῶν ὑπηρεσιῶν (θέμα τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ ἀργότερα), ἔλεγε περὶ αὐτῆς: «Τί καθαρὸ μυαλό! Μακάρι νὰ τὴν εἶχαμε εἰς τὸ Ἰπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν!»

Διὰ νὰ κάμωμεν μίαν ὀψωσθήποτε σαφῆ ἐπισκόπησιν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τῆς Florence Nightingale πρέπει νὰ χωρίσωμεν τὸν μακρὸν της βίον τῶν ἐνεήνητα ἐτῶν εἰς τρεῖς ξεχωριστὰς περιόδους. Ἡ πρώτη περίοδος: ἀπὸ τῆς γεννήσεώς της, τὸ 1820, μέχρι τοῦ Κριμαϊκοῦ Πολέμου, τὸ 1854. Ἡ δευτέρα: ἡ δρᾶσις της κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν Πόλεμον. Καὶ ἡ τρίτη: ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ Κριμαϊκοῦ Πολέμου, τὸ 1856, μέχρι τοῦ θανάτου της, τὸ 1910.

Καὶ μᾶς παρουσιάζουν καὶ αἱ τρεῖς αὐταὶ περίοδοι ἓνα συνεχῆ, σκληρὸν ἀγῶνα πρὸς ἐκπλήρωσιν μεγάλων ἰδανικῶν ἢ πρώτη περίοδος, γεμάτη ἀπὸ μίαν ψυχικὴν πάλην καὶ κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ της καὶ κατὰ τῶν προκαταλήψεων καὶ τῶν γονέων της καὶ τῆς κοινωνίας ὅλης, διὰ νὰ κατορθώσῃ νὰ ἐργασθῇ σύμφωνα μὲ τὸν προορισμὸν πού ἦσθάνετο μέσα της, νὰ σπάσῃ τις στενὰς οἰκογενειακὰς καὶ κοινωνικὰς ἀλυσίδες, διὰ νὰ ἀφοσιωθῇ εἰς ἓνα ἔργον γενικωτέρας σκοπιμότητος, εἰς ἓνα πλατὺ ἔργον ἀνθρωπιστικόν.

Ἡ δευτέρα περίοδος: ἓνας σκληρὸς καὶ πάλιν ἀγὼν κατὰ τῶν κοινωνικῶν καὶ κρατικῶν προκαταλήψεων, τῆς κρατικῆς ρουτίνας, διὰ ν' ἀποδείξῃ τὴν σκοπιμότητα τῆς παρουσίας γυναικῶν νοσοκόμων εἰς τὸ στράτευμα, ἀγὼν πρὸς ὀργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν ὑγειονομικῶν ὑπηρεσιῶν.

Εἰς τὴν τρίτην περίοδον βλέπομεν μίαν γυναῖκα τριάντα ἐξ μόλις ἐτῶν ἐξηντηλημένην ἀπὸ τὰς κακουχίας τῆς ἐκστρατείας, πάσχουσαν ἐκ καρδιακοῦ νοσήματος, ἡ ὁποία ἐπὶ πενήντα τέσσαρα ἀκόμη συνεχῆ ἔτη, ἀπὸ τὴν πολυθρόναν τῆς, ἀπὸ τὴν κλίνην τῆς τὸν περισσότερον καιρὸν, διεξάγει, κυρίως μὲ τὴν πένναν τῆς, ἓνα τεράστιον ἀγῶνα εἰς τὸ πλευρὸν τῶν Ἀρχῶν, μὰ συχνότερα εἰς πλήρη ἀντίθεσιν πρὸς τὰς Ἀρχάς, μέχρις οὐ πεισθοῦν διὰ ν' ἀναδιοργανώσουν, νὰ συστηματοποιήσουν τὰς ὑγειονομικὰς τῶν ὑπηρεσίας, τόσον τὰς στρατιωτικὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τῶν ἀποικιῶν, ὅσον καὶ τὰς πολιτικὰς ἐντὸς τῆς

Εἰς ἡλικίαν 16 ἐτῶν ἀνεγίνωσκε τὸν Ὅμηρον...

Ἀγγλίας καὶ μεταξὺ τοῦ Ἰθαγενοῦς πληθυσμοῦ τῶν Ἰνδιῶν.

* * *

Ἡ Florence Nightingale ἐγεννήθη τὴν 12ην Μαΐου 1820 ἐν Φλωρεντία, ἐξ οὗ καὶ τὸ ὄνομά τῆς, Florence, Φλωρεντία. Οἱ γονεῖς τῆς, οἱ ὁποῖοι ἀγαποῦσαν τὰ ταξίδια, εἶχον ἀπὸ τὸ 1818 ἐγκαταλείψει τὴν Ἀγγλίαν διὰ μακρὰν διαμονὴν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐκεῖ ἐπίσης, ἓνα χρόνον πρῖν, εἰς τὴν Νεάπολιν, εἶχε γεννηθῆ ἡ μόνη ἀδελφὴ τῆς Florence, ἡ ὁποία εἶχε ὀνομασθῆ Παρθενόπη, ἐκ τῆς παλαιᾶς ἐκεῖ ἑλληνικῆς ἀποικίας. Τὸ 1821 ἡ οἰκογένεια Nightingale ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐγκατεστάθη εἰς ἀρχοντικὴν ἐξοχικὴν ἰδιοκτησίαν. Ἡ Florence ἐμεγάλωσεν εἰς ἀτμοσφαῖραν οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας καὶ εὐμαρείας. Ἐσυνήθισε νὰ θεωρῇ αὐτὸ φυσικὸν μὲν προνόμιον τῶν ὀλίγων, ἀλλ' ἀπὸ πολὺ μικρὰ ἐθεώρει ἐπίσης φυσικὸν τὰ πλούτη νὰ συνεπιφέρουν ὑποχρεώσεις, νὰ χρησιμοποιοῦνται δηλαδὴ πρωτίστως πρὸς ἐργασίαν καὶ ἀγαθοεργίαν. Αἱ εὐκολοὶ καὶ πλήρεις ἀναπαύσεων καὶ ἀπολαύσεων συνθῆκαι τῆς ζωῆς ὑπὸ τὰς ὁποίας ἔζησε ὅλα τὰ νεανικὰ τῆς χρόνια, ἀντὶ νὰ τὴν ἐξοικειώσουν μὲ τὰς διασκεδάσεις καὶ τὴν πολυτέλειαν, τοῦναντίον, ὅσον τὰ χρόνια παρήρχοντο, τόσον τῆς ἐρρίζωναν εἰς τὴν ψυχὴν τῆς τὴν πεποίθησιν ὅτι καθῆκον τῶν πλουσίων εἶναι νὰ ἐξαντλοῦν ἕλας τῶν τὰς ψυχικὰς καὶ ὑλικὰς δυνάμεις πρὸς ἀνακούφισιν τῆς δυστυχίας τῶν ὀλιγώτερον προνομιούχων.

Ἡ μητέρα τῆς Florence Nightingale ἦτο γυναῖκα ἀνεπτυγμένη, ἔξυπνη, ἡγάπα τὴν κοσμικὴν ζωὴν, εὐχαριστημένη μὲ ὅσα ἀγαθὰ τῆς προσέφερον ὁ ἥσυχος ἄνετος βίος ποὺ ἐζοῦσε, σφιχτοδεμένη μὲ τὰς τετριμμένας κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις καὶ ὑποχρεώσεις, καὶ δὲν ἐποθοῦσε τίποτε παραπάνω διὰ τὰς θυγατέρας τῆς, παρὰ νὰ εὑρουν ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν ἓνα καλόν, ἔντιμον σύντροφον τῆς ζωῆς. Ὁ πατὴρ τῆς ἦτο ἄνθρωπος μὲ ἀρκετὰ εὐρεῖαν μόρφωσιν, καὶ εἶχε ἀναλάβει ὁ ἴδιος τὴν φροντίδα τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῆς Florence

και τῆς ἀδελφῆς της. Ἦτο ἄνθρωπος προοδευτικός, καί, ἀντιθέτως πρὸς τὰς τότε ἐπικρατούσας ἀντιλήψεις, ἐφρόνει ὅτι καὶ τὰ κορίτσια πρέπει νὰ ἐκπαιδεύωνται ἀρτιώτερον, ὅτι ἦσαν τελείως ἀνεπαρκῆ τὰ συνήθη τότε προγράμματα τῶν μαθημάτων διὰ τὰς δεσποινίδας τοῦ καλοῦ, λεγομένου, κόσμου. Ἴσως κάποτε ἀργότερα, παρακολουθῶν μὲ πατρικὸν πόνον τὴν πολυετῆ ψυχικὴν πάλην ποὺ ἐβασάνιζε τὴν κόρην του, νὰ τὴν ἐθεώρησεν ἀποτέλεσμα τῶν προοδευτικῶν του ἀρχῶν καὶ νὰ ἠσθάνθη κάποιον δισταγμὸν ὡς πρὸς τὴν σκοπιμότητα τῆς ἀνατροφῆς ποὺ τῆς εἶχε δώσει. Ἡ Florence καὶ ἡ ἀδελφὴ της ἐδιδάσκοντο ἀνώτερα μαθηματικά, λατινικά, ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ, ἑλληνικά, εἰς ἡλικίαν δὲ δέκα ἕξ ἐτῶν ἀνεγίνωσκαν μὲ τὸν πατέρα τους τὸν Ὀμηρον.

Ἡ οἰκογένεια κατῶκει τὸν περισσότερον καιρὸν εἰς τὴν ἐξοχὴν, καὶ ἡ Florence ἠγάπησε ἀπὸ μικρῆ τὰ λουλούδια, τὰ πουλιά καὶ ὅλα τὰ ζῶα. Εὐρίσκονται παιδικαὶ της σημειώσεις μὲ καταλόγους καὶ λεπτομερεῖς περιγραφὰς τῶν λουλουδιῶν ποὺ ἐμάζεψε εἰς τοὺς περιπάτους της, καὶ συχνὰ γράφει διὰ τὰ παιγνίδια της μὲ τὰ διάφορα κατοικίδια ζῶα τῆς ἐξοχῆς. Τόσον πολὺ ἀπὸ μικρὰ ἠγάπησε τὰ ζῶα, ὥστε συχνὰ ἐκφράζει ἀργότερα τὴν γνώμην, ὅτι ἓνα συμπαθητικὸ μικρὸ ζῶον εἶναι ὁ καλύτερος σύντροφος δι' ἓνα ἀσθενῆ. Καὶ εἰς μίαν ἀδελφὴν ἢ ὁποῖα, ὡς φαίνεται, εἶχε τὸ ἐλάχιστον τῆς πολυλογίας (καὶ δυστυχῶς συχνότατα συναντᾶται αὐτό), ἔλεγε μίαν ἡμέραν ἀφελέστατα: «Κάποιος ἄρρωστος μοῦ ἐδιηγήθη ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς μακρᾶς ἀσθενείας του εἶχε τὴν συντροφίαν καὶ μιᾶς νοσοκόμου καὶ ἐνόσ μικροῦ σκυλιού. Λοιπὸν, μοῦ εἶπεν ὅτι ἡ παρουσία τοῦ σκυλιού τὸν παρηγοροῦσε καὶ τὸν ἀνεκούφιζε χίλιες φορὲς περισσότερον ἀπὸ τὰς φροντίδας τῆς νοσοκόμου του. Διότι, μοῦ προσέθεσε, τὸ σκυλὶ δὲν μιλοῦσε!»

Πολλὰ μικρὰ ἀνέκδοτα τῆς παιδικῆς ἡ-

Παρέλαβε τὸν μανδρόσκυλον μὲ τὸ σπασμένο πόδι διὰ νὰ τὸν περιποιηθῇ...

λικίας τῆς Florence μᾶς διηγοῦνται οἱ ἱστοριογράφοι της, ποὺ διαβλέπουν μέσα εἰς αὐτὰ ὅτι ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης της ἡλικίας διεγράφετο ὁ προορισμὸς της: μᾶς λέγουν π.χ. ὅτι ἀπὸ παιδί, μὲ ἰδιαιτέραν στοργὴν ἐνοσῆλευε καὶ ἐπέδενε τὰ σπασμένα μέλη τῶν κουκλῶν ποὺ κακομετεχειρίζετο ἀρκετὰ ἡ ἀδελφὴ της· τὸ γνωστὸν ἐπεισόδιον τοῦ μανδρόσκυλου ποὺ ἤυρε μὲ σπασμένο πόδι εἰς τὸν περίπατόν της καὶ ποὺ τὸ παρέλαβε διὰ νὰ τὸ περιποιηθῇ. Ἐπειτα εὐρίσκειται εἰς τὰ χαρτιά της ἓνα μικροσκοπικὸ σημειωματάριον, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ ἐντελῶς παιδικὸ γράψιμον ἔχει σημειώσει μίαν παράδοξον συνταγὴν: 16 κόκκους διὰ γριὰν γυναῖκα, 11 διὰ νέαν γυναῖκα καὶ 7 διὰ παιδί.
(Συνεχίζεται)

